

Skovhistorisk Selkabs tur til det nordøstlige Skåne

-Snaphanernes gamle land

Af: Skoutaksator Borge H. Larsen, Lindum Skovridergaard, Tjele.

Særtryk af artikel i Rummeteren - Skov Klub Information

April 2002

Skovhistorisk Selkabs tur til det nordøstlige Skåne

-Snaphanernes gamle land

Af: Skoutaksator Børge H. Larsen, Lindum Skovridergård, Tjele.

Lørdag den 28. april, 2001 deltog 34 af Skovhistorisk Selskabs medlemmer i en meget vellykket ekskursion til Kullaskogen og Nytebodaskog

I den dejlige forårmorgen blev vi budt velkommen af vore svenske ekskursionsværter på parkeringspladsen Sporrakulla.

Ekskursionsførerne Rune Andersson og Anders Ekstrand.

man var bange for at skovene ville forsvinde. Selskabet er opdelt i 4 regioner og 13 områder. Her i Kulla-området ejer man 1.300 ha.

Her har været beboelse siden stenalderen. Senere ejede den danske konge her fem store gårde.

I stenalderen var jagten det vigtigste. Senere begyndte man at opdyrke jorden. I de sidste par

Kullaskogen, en fin bevaret tjæreovn.

Jägmästare Anders Ekstrand fra Skogs- och naturförvaltningens region Skåne udtalte, at han ville fortælle om træets betydning, om udviklingen frem til i dag og om Sporrakulla gård.

Derpå informerede skogsförvaltaren Rune Andersson om Skogssällskapet og Göinge bygden, der ejes af denne stiftelse, der blev stiftet i 1912, fordi

man var bange for at skovene ville forsvinde. Selskabet er opdelt i 4 regioner og 13 områder. Her i Kulla-området ejer man 1.300 ha. Her har været beboelse siden stenalderen. Senere ejede den danske konge her fem store gårde. I stenalderen var jagten det vigtigste. Senere begyndte man at opdyrke jorden. I de sidste par århundreder kom stenbrud, fremstilling af trækul og tjære til. De sidste 50 år har skovbruget været hovederhvervet i Kullaskog.

Sporrakulla gården er en af de få gårde, der er fra ca. 1650. Mange mennesker kommer på besøg her. Vi står i centrum af friluftsområdet. Selve Kullaskog ligger på grænsen mellem det højere nåle-

skovslandskab og det sydsvenske løvskovområde. Her var oprindelig skovfyr, men senere kom granen til.

På Buhrmanns kort over Skåne fra 1684 er der kun angivet en gran, og området var præget af enge og overdrev, da kvægavl var det vigtigste erhverv. Skogshistoriska Sällskapetets næstformand, jägmästare Sven Sjunnesson udtalte, at man var meget glad for at se søsterselskabet i Sverige.

Skoven - Sveriges vigtigste erhverv - popmusikken indtager andenpladsen

Anders Ekstrand beretter: Granen er kommet nordfra, og har her mødt bøgen. I 1700-tallet findes den sydligste gran ved Glimåkra. Ved Söderåsen er granen sikkert ikke kommet uden menneskets hjælp. Var vi kommet her omkring år 1700, ville vi have set birk og skovfyr.

I 1750 skrev amtmanden til alle præsterne, idet der næppe var træ nok til at forsyne området med brænde og tømmer. Den bedste måde at udnytte træet på var at brænde tjære og sælge den til flåden.

Under den danske konge havde Göinge herred det godt, da man her producerede jern, der var en mangelvare i det danske rige, og derfor fik bønderne mange lettelser. Her hvilede jernproduktionen på sjøalm. Da Göinge blev svensk, var det slut med lettelserne. Og der var brug for mange soldater, da Sverige sloges med gøngerne. Snaphanerne har fået navn efter de haner, man havde på bøsserne. Den største skatteforhøjelse kom, da man ikke kunne forsørge lejesoldaterne.

Størstedelen af Sveriges velfærd skyldes skovbruget, der indbringer 100 milliarder sv. kr. om året. Med undren hører man, at popmusikken indtager andenpladsen.

I skoven her lever elg, rådyr og los.

Skoven - den sidste redning

På Kullagårdens 1100 ha boede der tidligere 300 mennesker, nu er her 30. Det var her, at "våtmarken" var det vigtigste. Det vigtigste man dyrkede var brødkorn. Man kunne ikke opdyrke mere, end der var gødning til.

Vi når nu frem til "Skræddarens torp". Huset blev bygget af den første skrædder, der kom hertil. Og den familie arbejdede her i flere generationer, op til 1900-tallet. Skrædderen betalte leje af stedet, med 13 arbejdsdage om året. På en anden lod boede en skomager. Og mange levede af at lave fletværk. Landbrug er ikke så let på disse kanter.

Skoven har altid været for den fattige eller udstødte - den sidste redning. Mangel på træ har altid været noget, som statsmagten bekymrede sig om.

Endnu findes der snaphaner i Skåne.

Trækul og tjære var de vigtigste produkter

Dernæst hen til stedet, hvor der er spor efter en kulmile, der har været anvendt sidste gang under Anden Verdenskrig. Man brændte løvtræerne til trækul, og plantede gran bagefter.

Kulsvidning var et vigtigt erhverv. Det er en kunst at bygge en mile op, og den skal brænde i 14 dage. Passer man ikke på, kan man risikere, at hele milen brænder, og fortjenesten er borte. Her er de sidste udposter for det smålandske højland.

Men nu kommer vi til det vigtigste: en tjæreovn. Man huggede fyrrestammerne i små stykker. Tjære blev brugt til skibe; der var en stor eksport. -Man skar i de nederste 4-5 meter af stammen, pinte træet ihjel. På denne måde fik man en fin tjære, og det øverste af stammen kunne anvendes til tømmer.

Det er en kunst at brænde tjære. I dag vil man bevare naturen, men man er også meget interesseret i at bevare fortidsminderne.

Man vil kortlægge tingene. Hvad skal man bevare, hvor skal vi trække grænsen?

Vi kommer forbi et udhugningsforsøg, før vi når ned til fægangen.

Snaphanerne - lyslevende

Fra fægangen kigger vi ind i et unikt kulturlandskab. Oversvømmede områder giver godt med hø, år efter år. Vi kan glæde os over synet af stævningskov med lind, avnbøg og spidsløn. Vand var bondens rigdom. Efter den Sorte Død (1342) var ca. $\frac{2}{3}$

Snaphanerne var venligt stemte overfor danskerne.

af befolkningen borte. De mange stendiger tjener til at holde dyrene ude.

Man udnyttede løvet ved at hamle træerne. Man lagde først løvtræet ind til kørne, bagefter fik får og geder det, og de åd barken med. Sven Sjunnesson fortalte, at han i sin barndom havde været med til at samle løv ind.

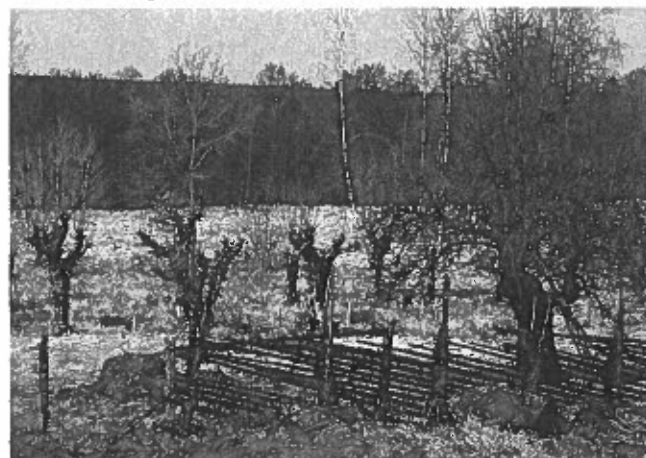
-Pludselig lyder der skud fra skoven. Røgen fra sortkrudtet stiger op mellem stammerne, og med et er vi omringet af svært bevæbnede snaphaner. Men da de opdager, at vi er danske, udbryder de: "Vi har gjort en fejl. Vi skal beskytte Jer på hele turen". Som tak herfor belønnes de med en flaske Gammel Dansk.

Disse snaphaner var frie bønder, der måtte tage stilling til, om de ville være svenske eller danske. Og hvad de end valgte, valgte de forkert. Der blev ingen frie bønder mere. Skoven blev de fredløse skjul.

Den velbevarede Sporrakulla gården fortæller om svundne tider

Efter at være kommet os over forskrækkelsen ved snaphanernes overfald, begav selskabet sig ned til Sporrakulla gården, hvis historie Anders Ekstrand meget livligt berettede om.

Det var en stor oplevelse at besøge denne 340 år gamle gård. Ekstrand fortæller: En stor del af foderet fik man ved at hamle træerne, især ask, lind og elm, og her findes endnu hamlede træer på over 600 år. -Vi så også en meget fin hamlingskniv.

Endnu hamles askene ved Sporrakulla gården.

Måden man har drevet landbrug på - og til dels endnu gør det ved Sporrakulla gården - har bevirket at mere end 30 plantearter, heraf flere sjældne, er bevaret her, -man har et holdbart økologisk system.

Engene, der er meget basiske og fugtige, blev slået med le, og man måtte bære høet ud.

Man kan se, at denne gård er blevet bygget med stort kendskab til materialet træ. Det oprindelige træ var lavet af kløvet eg og fæstnet med træpløkke. Sylten var også af eg.

Foreningens formand, Jette Baagøe takkede de svenske værter for en meget indholdsrig formiddag - med det spændende overfald af snaphanerne.

I den urørte Nytebodaskogen.

Efter den hyggelige frokost og en hurtig afviklet generalforsamling kørte man til Nytebodaskogen.

Skoven har ikke været dyrket i 250 år

Anders Ekstrand indledte besøget i denne "urskog" med at sige: Først kom her mest birk og fyr, men de fleste birk er gået ud. Skovfyrrerne, vi ser her, er ca. 40-50 år ældre end granerne. Denne skov huser Spurveugle, Tretået Spætte, Perleugle og Hjerpe.

Da skoven blev udlagt som urørt skov, var naboerne bange for at insekter herfra skulle optræde skadeligt i de omkringliggende skove.

Men det modsatte var tilfældet. Når der kommer et hul i skoven, indfinder løvtræerne sig. -Det skyldes en tilfældighed, at denne skov er forblevet urørt i 250 år.

Sven Sjunnesson bemærker: Dem, der forsømmer skoven, er jo dem, der er mest værdsat i dag. I denne skov står der 700-800 kubikmeter per ha. Det største træ var på 12 kubikmeter, da det gik ud. De største højder er 33 meter.

Skovfyr kan ligge et par hundrede år i skoven

Det mest enestående er svampefloret, bl.a. med blomkålsvamp. Svampene indfinder sig hurtigere end fuglene. De udgåede skovfyr ligger her i flere hundrede år, mens granerne højest er synlige i 50 år. Vi får forevist "husmos" (etagemos), der har fået sit navn, fordi det bruges til at tætte husene med. Området er fyldt med sten, så det har ikke fristet til opdyrkning. Ekskursionen kommer nu ned til den dejligste "Tjärn", "Skovens øje". Ialt er her 70 ha med disse søer, der har et lavt Ph på 4,2. Humus-syrerne siver ud her og gør disse søer naturligt sure. Naturligt opståede brande hører med i skovens liv her. Før eller senere vil der komme ild. Brandene gavner økosystemet. Tidligere optrådte der brande ca en gang hvert 45. år. Denne skov har en meget rig natur, da man har arter fra forskellige zoner.

Til slut takkede Jette Baagøe Anders Ekstrand: "Du har ledt os rundt med stor kunnen og entusiasme.

Frokosten, ærtesuppe og pandekager, blev indtaget med stor appetit i restauranten i Breanäs, smukt beliggende ved søen Immeln.

Foran bygningen var der en udstilling af de forskellige stenarter, men har - og til dels stadig bryder - i dette område så som Halland-gneis, rød granit, sort diabas.

Efter den hyggelige frokost og en hurtig

Du har et utroligt godt rygte. Du er så vidende og så god til at formidle det".

"Ligedan en hjertelig tak til Sven Sjunnesson, som har været meget behjælpelig med tilrettelæggelsen af denne dag, og som med sit store lokal-kendskab til området er kommet med interessante oplysninger".

En herlig dag var *Sven Sjunnesson i Nytebodasko-* slut, og man kan *gen.*

kun tilføje, at det var synd, ikke flere af Skovhistorisk Selskabs medlemmer havde taget turen op til det pragtfulde område, Göinge.

Månedens digt

Hjerte af guld

Tekst: Lydia Skals.

Melodi: "Holder du af mig". Af E. Hornemann. Synges lidt hurtigt og med ynde.

Hjertet er af guld, siger vi i flæng.
Tanken gør mig pessimistisk,
for kan nogen da, dette holde af,
når man tænker realistisk?

Hvis af guld det var, så var sagen klar,
hårdt og koldt det ville være,
megen kostbarhed, som vil vare ved,
følelser det kan ej nære.

Åleglat og blank, falskhed, ingen pjank,
du kan ikke en fastholde.
En, som er så glat, du må sande at,
altid vil de være golde.

Når det er af kød, så kan det vær' blød.
Det kan være varm og kærlig,
både nat og dag banke for en sag,
være både tro og ærlig.

Slang, som disse ord hvad mon i dem bor,
kan nogen derpå svare?
Nej, vi bruger dem bare her i flæng,
ingen kan de ord forklare.

Er du ude på numre? - prøv en af dem her!

Ansvarshavende og stof til bladet:

Henry L. Nielsen (hln)

Venusvej 6, 8723 Løsning.

Tlf. 7565 1714. Mobil. 2166 8536.

Onsdage hele dagen.

Fax. 7579 0216. Altid åben.

E-mail: rummeterenhenry@mail.tele.dk

